

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ**

**Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту**

Школенко Ян Віталійович

**ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ**

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-науковою програмою
«Освітні, педагогічні науки (Педагогіка вищої школи)»

Умань – 2022

Магістерською роботою є рукопис.

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: *доктор педагогічних наук, доцент Кірдан О.Л.*

РЕЦЕНЗЕНТ: *доктор педагогічних наук, професор Іщенко Л.В.*

Захист відбудеться *19 травня 2022 р. о 13.00 год.* на засіданні ЕК кафедри педагогіки та освітнього менеджменту.

З роботою можна ознайомитись на кафедрі педагогіки та освітнього менеджменту, за адресою: 20308, м. Умань вул. Садова, 28, ауд. № 316.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....	7
1.1. Характеристика основних понять дослідження	7
1.2. Ступінь дослідження проблеми у сучасному вітчизняному науковому дискурсі.....	26
1.3. Дослідження проблеми академічної доброчесності у працях іноземних авторів	34
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ У МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ.....	41
2.1. Аналіз практики формування академічної доброчесності у майбутніх педагогів у досвіді закладів вищої освіти України	41
2.2. Стан сформованості академічної доброчесності у майбутніх педагогів.....	54
2.3. Шляхи формування академічної доброчесності у майбутніх педагогів в освітньому середовищі закладу вищої освіти	60
2.4. Результати дослідно-експериментальної роботи	67
ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81
ДОДАТКИ	92

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У нормативно-законодавчих документах, а саме Законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про фахову передвищу освіту» та ін. визначено пріоритети та засади дотримання академічної доброчесності у діяльності викладачів та здобувачів закладів вищої освіти.

Одним із аспектів оновлення змісту освітніх програм підготовки майбутніх викладачів закладів вищої освіти є упровадження засад професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти», що затверджений наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства від 23.03.2021 № 610.

Водночас у Стандарті вищої освіти України другого (магістерського) рівня галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, що затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 11.05.2021 р. № 520 акцентовано на дотриманні вимог академічної доброчесності у професійній підготовці та педагогічно-професійній діяльності майбутніх викладачів закладів вищої освіти.

Відповідно до рекомендацій Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти «однією з ключових складових внутрішньої системи забезпечення якості у закладах вищої освіти є університетська система забезпечення академічної доброчесності, яка визначає загальноприйняті світовою спільнотою стандарти здійснення освітньої та наукової діяльності здобувачами вищої освіти і співробітниками університету й створює середовище нульової терпимості до порушень академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин».

Проблема формування академічної доброчесності майбутніх педагогів шляхом упровадження теоретичних і практичних надбань і творчого застосування конструктивного вітчизняного та зарубіжного досвіду належить до низки актуальних педагогічних проблем сьогодення.

Проблема формування академічної доброчесності майбутніх педагогів була предметом досліджень вітчизняних учених, а саме: Н. Батечко, Н. Букач, Б. Гвоздецької, О. Кірдан, Н. Кобрин, О. Ковальчук, Т. Михайлової, С. Отрох та ін. Однак, можемо стверджувати, що, незважаючи на широке коло досліджень різноманітних аспектів академічної доброчесності, недостатньо опрацьованими є питання формування академічної доброчесності майбутніх педагогів. Отже, актуальність дослідження, недостатній рівень теоретичного опрацювання й практичної розробленості окресленої проблеми зумовили вибір теми випускної кваліфікаційної роботи: **«Формування академічної доброчесності у майбутніх педагогів»**.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності шляхів формування академічної доброчесності у майбутніх педагогів.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх педагогів у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – шляхи удосконалення формування академічної доброчесності у майбутніх педагогів.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати ступінь дослідження проблеми формування академічної доброчесності у майбутніх педагогів у сучасному науковому дискурсі.

2. Схарактеризувати практику формування академічної доброчесності у майбутніх педагогів у досвіді закладів вищої освіти України.

3. Проаналізувати стан сформованості академічної доброчесності у майбутніх педагогів та розробити й експериментально перевірити шляхи її удосконалення.

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань використано *теоретичні* (аналіз, синтез, порівняння, узагальнення наукової літератури та джерел з метою уточнення наукового апарату випускної кваліфікаційної роботи та з'ясуванні ступеня розроблення проблеми

дослідження) та *емпіричні* (опитування, спостереження, бесіди, анкетування) *педагогічний експеримент*.

Теоретичне значення полягає в тому, що в ній розкрито особливості формування академічної доброчесності у майбутніх педагогів.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в розробці та уведенні до змісту обов'язкових навчальних дисциплін підготовки майбутніх викладачів закладів вищої освіти тем «Академічна доброчесність у навчально-методичній діяльності викладача закладу вищої освіти» та «Культура академічної доброчесності як складник системи забезпечення якості вищої освіти»; впровадженні тренінгових занять «Академічна доброчесність та шляхи її забезпечення у закладі вищої освіти»; круглий стіл «Академічна доброчесність – принципи і шляхи забезпечення». Результати та висновки дослідження можуть бути використані викладачами закладів вищої освіти для оновлення змісту лекційних і практичних занять, розробки робочих програм навчальних дисциплін, підручників, навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій для підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Експериментальна база дослідження. Дослідницько-експериментальна робота здійснювалася на базі факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Експериментальним дослідженням було охоплено 26 магістрантів освітньо-наукової програми «Освітні, педагогічні науки (Педагогіка вищої школи)» спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта / Педагогіка.

Апробація матеріалів дослідження. Основні положення, висновки і результати дослідження доповідалися та обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини та під час Всеукраїнської

науково-практичної інтернет-конференції «Освітній простір XXI століття: виклики та перспективи».

Публікації. За результатами дослідження опубліковано тези «Особливості формування академічної доброчесності майбутніх педагогів у закладах вищої освіти України».

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 100 сторінок, основного тексту 80 сторінок.

ВИСНОВКИ

Результати дослідження дають підстави стверджувати про досягнення мети та розв'язання поставлених завдань. Проведене дослідження надало підстави для таких висновків:

На основі аналізу ступеня дослідження проблеми формування академічної доброчесності майбутніх педагогів у сучасному науковому дискурсі встановлено, що в працях сучасних вітчизняних та зарубіжних науковців схарактеризовано різні аспекти формування академічної доброчесності.

Схарактеризовано практику формування академічної доброчесності майбутніх педагогів у досвіді таких закладів вищої освіти України: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Харківський національний університет імені Семена Кузнеця, ДВНЗ «Ужгородський національний університет» та Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Проаналізовано стан сформованості академічної доброчесності в майбутніх педагогів. За результатами констатувального експерименту майбутні педагоги контрольної і експериментальної груп мали приблизно однакові рівні (середній 38,46-46,15% та низький 46,15–53,84%) сформованості академічної доброчесності.

Під час дослідження з'ясовано, що переважними рівнями сформованості академічної доброчесності виявилися низький та середній. Аналіз освітнього процесу підготовки здобувачів вищої освіти – майбутніх педагогів та проведені анкетування, спостереження, інтерв'ювання дали можливість констатувати про потребу цілеспрямованої діяльності щодо формування академічної доброчесності майбутніх педагогів.

Високого рівня сформованості академічної доброчесності набули лише деякі магістранти – майбутні педагоги, які розуміють цінність академічної доброчесності та її роль у майбутній науково-дослідницькій та професійно-педагогічній діяльності. Ці магістранти упродовж навчання на попередньому рівні вищої освіти активно долучалися до участі у проблемних групах та наукових гуртках, творчо зреалізували власні дослідницькі уміння та долучалися до виступів на науково-комунікаційних заходах, мають публікації тез та статей.

Розроблено, експериментально перевірено та доведено ефективність таких шляхів удосконалення процесу формування академічної доброчесності: формування знань про культуру академічної доброчесності у межах обов'язкових освітніх компонентів підготовки здобувачів вищої педагогічної освіти; формування цінностей академічної доброчесності в освітньо-науковому середовищі закладу вищої освіти; посилення ролі неформальної освіти майбутніх педагогів із питань академічної доброчесності.

З метою формування академічної доброчесності майбутніх педагогів використано такі форми роботи із магістрантами: розроблено та уведено до змісту навчальної дисципліни «Методика викладання у вищій школі» тему «Академічна доброчесність у навчально-методичній діяльності викладача закладу вищої освіти»; розроблено та уведено до змісту навчальної дисципліни «Державні стандарти та якість вищої освіти» тему «Культура академічної доброчесності як складник системи забезпечення якості вищої освіти»; розроблено та проведено тренінгове заняття на тему: «Академічна доброчесність та шляхи її забезпечення у закладі вищої освіти»; проведено

два розширених засідання проблемної групи «Лідерство у вищій освіті» за участі магістрантів експериментальної групи; під час практичної підготовки додатково до основної програми практики організовано круглий стіл «Академічна доброчесність – принципи і шляхи забезпечення»; розроблено тренінг «Формування академічної доброчесності у майбутніх педагогів» (4 години).

Ефективність реалізації забезпечення формування академічної доброчесності майбутніх педагогів визначалася на основі порівняння й аналізу результатів вихідного зрізу на констатувальному етапі експерименту й результатів підсумкового зрізу після формувального етапу експерименту в контрольній та експериментальній групах.

Результати формувального експерименту виявили значну різницю в оцінюваних показниках у магістрантів контрольних і експериментальних груп.

Більшість магістрантів експериментальної груп одержали високі бали внаслідок упровадження схарактеризованих нами шляхів. У майбутніх педагогів контрольної групи значної динаміки виявлено не було.

Аналіз узагальнених результатів формувального експерименту і їх порівняння з даними констатувального експерименту, дозволив виявити наступні закономірності:

- перехід з низького рівня на середній рівень сформованості академічної доброчесності у майбутніх педагогів в експериментальній групі (38,46 %) випереджає ці показники в контрольній групі (7,69 %);

- перехід на високий рівень у експериментальній групі становить 15,37 % на відміну від контрольної групи, у якій не зафіксовано позитивної динаміки.

Констатуємо, що за результатами констатувального експерименту було зафіксовано приблизно однакові в експериментальній і контрольній групах рівні сформованості академічної доброчесності у майбутніх педагогів, то після формувального етапу експерименту спостерігається більш висока

динаміка переходу з низького рівня на середній і високий рівні в експериментальній групі у порівнянні з контрольною групою.

Таким чином, протягом усієї експериментальної роботи ми спостерігали нерівномірний, але завжди стійкий ріст збільшення рівня сформованості академічної доброчесності у майбутніх педагогів. Експериментальна робота підтверджує наші теоретичні припущення щодо упровадження обґрунтованих нами шляхів формування академічної доброчесності майбутніх педагогів.